

Germà Capdevila

'Diari d'una ocupació' descriu el final de l'ofensiva militar franquista a Catalunya i l'inici de la repressió de la dictadura. La sèrie, que es publicarà fins l'1 d'abril, està assessorada per l'historiador Joan Villarroya i coordinada per Jordi Grau

PRÒXIM CAPÍTOL:
La desfilada de la vergonya

Margarida Xirgu, un estil teatral encara vigent

La llegendaria actriu catalana Margarida Xirgu és potser un cas paradigmàtic que exemplifica la contribució de tants exiliats als països d'acollida. Amb una carrera consolidada a Catalunya, Xirgu ja era coneguda a l'Amèrica del Sud des del 1912, quan va fer una gira teatral per l'Argentina, l'Uruguai i Xile, amb gran èxit. El cop d'estat de 1936 va sorprendre-la precisament a Buenos Aires, realitzant la seva quarta gira americana. García Lorca havia d'acompanyar-la inicialment, però va decidir romandre a Espanya amb la promesa d'afegir-s'hi més tard, una promesa que el tràgic final del poeta va fer impossible complir.

L'actriu catalana va ser nomenada delegada de la República a l'Uruguai l'any 1937. El 1938 roda a l'Argentina el film sonor *Bodas de sangre*, basat en l'obra del seu enyorat García Lorca. Un any més tard, el règim franquista la condemna a l'exili permanent i confisca tots els seus béns. A partir

L'actriu Margarida Xirgu a Barcelona, l'any 1910 ■ ARXIU
D'IMATGES DEL MUSEU DE BADALONA

d'aquest moment, Xirgu decideix abocar tot el seu talent i els seus coneixements dramàtics per millorar el teatre del con sud d'Amèrica. A banda de les múltiples representacions que la seva companyia fa a Montevideo i Buenos Aires, el 1941 funda a Santiago de Xile la primera escola d'art dramàtic del país, vinculada a la universitat. Presideix el jurat dels Jocs Florals de l'exili, i quan l'any 1949 el govern del general Perón prohibeix l'estrena d'una obra d'Albert Camus que ella dirigia a Buenos Aires, decideix d'establir-se a Montevideo de forma definitiva. És nomenada directora de l'Escola Municipal d'Art Dramàtic de la capital uruguiana (que avui duu el seu nom) i directora de la Comèdia Nacional de l'Uruguai. Amb la caiguda del règim de Perón torna amb freqüència a Buenos Aires. El teatre del Casal de Catalunya de Buenos rep el nom de Margarida Xirgu el 1966, durant un acte d'homenatge que li fa la comunitat catalana de la ciutat. La genial actriu i directora mor a Montevideo el 25 d'abril de 1969. És vetllada al Museu del Teatre. El seu taüt és cobert amb una gran senyera i membres del Casal Català de la ciutat hi fan guàrdia permanent.

Les generacions d'actors dramàtics argentins i uruguaians de la segona meitat del segle XX es reconeixen hereus de les ensenyances i l'estil teatral de Margarida Xirgu, un referent que encara és present a les escoles de teatre de l'Argentina, Xile i l'Uruguai.

gida de talents

tornar a Catalunya per instal·lar-se a Pineda de Mar.

Un altre català destacat a l'Argentina va ser el periodista i crític teatral Francisco Paco Madrid. Havia exercit a Barcelona, Madrid, París i Ginebra, i havia viscut en primera persona les contradiccions de la Segona República. El 1936, tornant de París, va ser detingut a Puigcerdà i condemnat a mort per milicians anarquistes que no havien rebut bé alguns articles seus crítics amb el seu moviment. Només la intervenció del president Companys va evitar la seva mort. Va fugir cap a Londres i després a Buenos Aires, on destacaria ràpidament al diari *Noticias Gráficas* i a l'escena teatral argentina i uruguiana. Pocs mesos després d'arribar ja estrenava com a productor l'obra *Los inocentes*, amb una jove Eva Duarte (la futura Evita) en el cartell. Paco Madrid va participar activament en la incipient indústria cinematogràfica local, escrivint guions per a films que van arribar a triomfar al Festival de Canes.

Mèxic, per la seva banda, va rebre més de 2.000 catalans, una emigració tan ben descrita per Pere Calders a *L'ombra de l'atzavara*. Nombrosos mestres van aportar la seva vàlua al sistema educatiu local, i emprenedors catalans van crear empreses que avui són referències mundials,

L'emigració mexicana va ser genialment descrita per Pere Calders a 'L'ombra de l'atzavara'

com el cas de les indústries Bimbo, on exiliats de la Guerra Civil com ara el terrassenc Jaume Jorba van unir forces amb catalans de l'onada emigratòria anterior com ara els germans Servitje per fundar un conglomerat que avui factura 10.000 milions d'euros anuals i és presidit per un mexicà d'arrels tan indiscutiblement catalanes com és Daniel Servitje Montull. El metge Cristià Cortés va

arribar a Mèxic el 1940, després de provar sort a Venècia. Va arribar a dirigir l'Institut Nacional de Cardiologia de Mèxic, on també va ser professor del departament de patologia i va ser titular de la càtedra de patologia mèdica la Facultat de Medicina. En el vessant empresarial, va fundar els Laboratoris Servet una empresa que avui produeix medicaments per a les principals companyies farmacèutiques mundials.

A Xile, Cristià Aiguadé, fill de l'alcalde de Barcelona Jaume Aiguader i de la pianista Carme Cortés, va iniciar una nova vida amb la seva dona, la pintora Roser Bru. Amb un altre exiliat, Claudi Tarragó, van crear l'empresa de disseny i fabricació de mobiliari Muebles Sur, on l'arquitecte català Germà Rodríguez Arias, introductor del racionalisme a Catalunya i soci fundador del GATPAC, crearia peces admirades per l'elit xilena i sud-americana. Els mobles del refugi de Pablo Neruda a Isla Negra, són creacions de Rodríguez Arias. ■